

INSTITUT
BARCELONA
ESTUDIS
INTERNACIONALS

GOBIERNO
DE ESPAÑA

MINISTERIO
DE ASUNTOS EXTERIORES, UNIÓN EUROPEA
Y COOPERACIÓN

N
I
O
U
S
S
S

SEMINARI INTERNACIONAL LA CIMERA DE MADRID I EL FUTUR DE L'OTAN

Dossier Resum

Amb la col·laboració de:

ien Fundació
Institut d'Estudis
Nord-americans

Més informació
www.ibeio.org

Seminari Internacional La Cimera de Madrid i el futur de l'OTAN

En col·laboració amb el Ministeri d'Afers Exteriors espanyol, l'IBEI va organitzar un seminari internacional sobre la propera cimera de l'OTAN a Madrid. L'esdeveniment va consistir en tres taules rodones d'experts, precedides d'una [introducció](#) a càrrec del president de l'IBEI, Narcís Serra; el Vice Rector de la Universitat Pompeu Fabra, Pablo Pareja; l'Ambaixador en Missió Especial per a la Cimera de l'OTAN, Álvaro Iranzo; i del ministre d'Afers Exteriors espanyol, José Manuel Albares.

Als discursos inaugurals es va assenyalar la importància de promoure el debat polític públic sobre els reptes actuals i emergents per a la seguretat europea i la necessitat de qüestionar les antigues concepcions de seguretat. Encara que el nou Concepte Estratègic de l'OTAN que s'aprovarà en la cimera posarà l'èmfasi en l'agressió de Rússia contra Ucraïna, és fonamental no ignorar els desafiaments en matèria de seguretat a la perifèria meridional d'Europa.

Primera taula rodona

La seguretat europea i la crisi de l'ordre internacional

Moderadora: Carme Colomina

Barcelona Centre for International Affairs
(CIDOB)

Sven Biscop

Egmont Institute

Hugo Meijer

Sciences Po

Pol Morillas

Director, Barcelona Centre for International Affairs
(CIDOB)

Federico Torres Muro

Director General de Política Exterior i Seguretat,
Ministeri d'Afers exteriors, Unió Europea i Cooperació

► El vídeo de la sessió està disponible [aquí](#)

Primera taula rodona

La seguretat europea i la crisi de l'ordre internacional

Els integrants de la primera taula rodona sobre la seguretat europea i la crisi de l'ordre internacional van ser Sven Biscop (Institut Egmont), Hugo Meijer (Sciences Po), Pol Morillas (CIDOB) i Federico Torres Muro (Ministeri d'Afers Exteriors d'Espanya). El debat es va obrir amb l'observació que vivim en un món multipolar on dominen els interessos més que no pas els valors. Per tant, no és estrany que les percepcions transatlàntiques i les respostes al conflicte d'Ucraïna no siguin compartides universalment.

Europa té el potencial per exercir un paper molt més destacat en aquest món multipolar, per exemple fomentant iniciatives com la *Global Gateway*, en lloc d'interpretar un paper secundari al costat dels Estats Units

En gran part com a resultat de la guerra d'Ucraïna, hi ha hagut un despertar geopolític a Europa que ha portat a un canvi en la percepció de les amenaces a la seguretat que plantegen Rússia i la Xina. Abans de la nova agressió de Rússia contra Ucraïna, la UE no estava interessada a aplicar una política clara, coherent, multidimensional i fonamentada en la geopolítica. Encara que la UE tot just comenci a moure's en aquesta direcció, el fet que ho faci reflecteix un important canvi de

mentalitat. Tot i això, per mantenir aquest moviment caldrà dependre menys de les capacitats militars dels Estats Units, utilitzar estratègicament múltiples palanques de poder no militars i garantir la unitat política al si de la UE. També es va esmentar la inevitabilitat de la futura reinserció de Rússia. Pel que fa al paper de la UE en relació amb la Xina, sobretot pel que fa a una futura crisi internacional a l'Indo-Pacífic, es va subratllar el caràcter limitat de les capacitats militars europees, encara que es va observar que el paper principal de la UE seria econòmic més que militar. Quant al futur d'Ucraïna, és gairebé segur que la UE tindrà un paper protagonista en la reconstrucció del país. La possible adhesió d'Ucraïna a la UE i a l'OTAN es va descriure com un error. D'altra banda, deixar Ucraïna com a Estat tap resulta igualment molt problemàtic.

Segona taula rodona

Entre la guerra i la pau: límits cada cop més difusos?

Moderador: Jeffrey Michaels

Investigador Senior IEN,
Institut Barcelona d'Estudis Internacionals (IBEI)

Isabelle Duyvesteyn

Leiden University

Natividad Fernández Sola

Universidad de Zaragoza

Tim Sweijs

The Hague Center for Strategic Studies

Nicolás Pascual de la Parte

Ambaixador en Missió Especial
per a les Amenaces Híbrides i Ciberseguretat

► El vídeo de la sessió està disponible [aquí](#)

Segona taula rodona

Entre la guerra i la pau: límits cada cop més difusos?

La segona taula rodona, titulada “Entre la guerra i la pau: límits cada vegada més difusos?”, va tenir els següents ponents: Isabelle Duyvesteyn (Universitat de Leiden), Natividad Fernández Sola (Universitat de Saragossa), Tim Sweijts (Centre d’Estudis Estratègics de La Haia) i Nicolás Pascual de la Parte (ambaixador en Missió Especial per a Ciberseguretat i Amenaces Híbrides). La taula rodona es va iniciar amb un debat sobre la terminologia utilitzada per descriure la naturalesa de les relacions interestatals.

Que Rússia qualifiqui la guerra d’“operació militar especial” també ha creat confusió. L’OTAN i la UE tenen dificultats pròpies amb la terminologia. Tot i defensar la democràcia, l’Estat de dret i les normes i els valors que s’hi relacionen, l’experiència de les intervencions militars recents a l’Afganistan, Mali, Líbia i Síria ha posat en dubte aquests objectius.

La utilitat analítica de termes com ara “guerra” i “pau” ha disminuït. Mentrestant, la terminologia s’ha convertit en una arma, com es pot veure en les referències de Putin al fet que Ucraïna estigui cometent un “genocidi” i la definició oficial que l’objectiu de Rússia és la “desnazificació”

Altres aspectes del nostre discurs són cada vegada més problemàtics, com la idea de sortir “victoriós” de la guerra. En aquest moment cal un nou consens sobre quina terminologia és l’adequada. Un tema relacionat que es va debatre va ser la guerra híbrida. Aquestes activitats inclouen la difusió de desinformació i informació falsa, així com diferents tipus de guerra psicològica, sancions i ciberamenaces. Encara que aquesta mena d’activitats es feia servir cada vegada més abans de la nova agressió de Rússia contra Ucraïna, és probable que la incapacitat de Moscou per lliurar una guerra convencional amb èxit el

portí a recórrer més als mètodes híbrids un cop s'acabin les operacions militars a gran escala. Es va argumentar que l'OTAN no està ben equipada per fer front a aquest desafiament multidomini. Mentre que l'OTAN se centra en aquesta classe d'amenaçes

Un repte important serà comunicar als adversaris els tipus d'activitats que es consideren fonamentalment inacceptables. En aquest sentit, serà essencial establir unes regles del joc clares

en el flanc oriental, i ha tingut un èxit limitat en enfrontar-s'hi, ha dedicat menys atenció a les que provenen del sud. De manera més general, hi ha dues perspectives dominants sobre la guerra híbrida. Els tradicionalistes creuen que les guerres híbrides no són noves i, per tant, no s'han de tractar com si ho fossin. Per contra, els futuristes insisteixen en els aspectes nous de les guerres híbrides contemporànies a causa dels canvis en la societat i la tecnologia, com el creixent paper de les xarxes socials i, en els propers anys, la tecnologia dels hologrames.

L'ús de mètodes híbrids es pot considerar un mitjà perquè els febles lluitin contra els forts, però també forma part de la rivalitat entre les grans potències. Actualment s'està produint una cursa per dominar i dotar d'armes les noves tecnologies en l'àmbit híbrid entre els Estats Units i la Xina. Mentrestant, l'OTAN i la UE són incapaces de pensar i actuar en termes d'operacions ofensives. Això les deixa a totes dues en una situació de vulnerabilitat extrema, sense poder reaccionar amb rapidesa. Atribuir la responsabilitat dels ciberatacs és un problema especialment espinós. Per fer front a aquestes qüestions cal una nova mentalitat. A més, caldrà reforçar els vincles entre els governs i el sector de les tecnologies de la informació. Es van expressar opinions divergents sobre la magnitud de les amenaces híbrides. Tot i no haver obtingut cap èxit destacable a l'hora de modificar les polítiques dels governs i de les organitzacions internacionals, els seus nombrosos èxits tàctics demostren que les activitats híbrides segueixen sent un repte que no es pot ignorar i prou. Calen lleis noves per fer front a aquest desafiament, de manera que sigui possible castigar els actors internacionals, inclosos els Estats, per perpetrar ciberatacs.

Tercera taula rodona

L'OTAN avui: una perspectiva des del sud d'Europa

Moderador: Pere Vilanova

Catedràtic Emèrit de Ciència Política, Universitat de Barcelona;
Professor Afiliat, Institut Barcelona d'Estudis Internacionals (IBEI)

Chloe Berger

NATO Defence College

Rubén-Erik Díaz-Plaja

Policy Planning Unit, Office of the Secretary-General, OTAN

Luis Simon

VU, Bruselas – Instituto Elcano

Nina Wilen

Egmont Institute

► El vídeo de la sessió està disponible [aquí](#)

Tercera taula rodona

L'OTAN avui: una perspectiva des del sud d'Europa

Els ponents de l'última taula rodona, "L'OTAN avui: una perspectiva des del sud d'Europa", van ser Luis Simon (VU, Brussel·les i Institut Elcano), Rubén-Erik Díaz Plaja (Seu de l'OTAN), Nina Willen (Institut Egmont) i Chloe Berger (Escola de Defensa de l'OTAN). La taula rodona va començar amb un debat sobre l'èmfasi relatiu que l'OTAN posa en la política de grans potències en comparació amb les amenaces del flanc sud. Una qüestió clau per al nou Concepte Estratègic serà trobar l'equilibri adequat. En particular, els objectius de l'Aliança al sud no han canviat gaire. Garantir la llibertat de navegació, per exemple, continua sent una prioritat per a l'OTAN. Tot i això, la naturalesa dels problemes a què s'enfronta l'Aliança al sud està canviant. D'una banda, la rivalitat entre les grans potències és cada vegada més evident. Rússia s'ha tornat especialment activa a la regió i ha recorregut a mercenaris del Grup Wagner i ha participat en campanyes de desinformació destinades a expulsar les forces franceses i de la UE de Mali. A més, el canvi climàtic exacerbarà la migració cap a Europa. En vista d'aquestes dinàmiques canviants, l'Aliança haurà de reconsiderar la manera de tractar el flanc sud. Des d'un punt de vista més crític, es va assenyalar que les inquietuds europees sobre el Sahel dediquen molt poca atenció a les opinions i necessitats de les persones que hi viuen.

Cal insistir en la manera com l'OTAN col·labora amb la UE i els països associats per fer front a la problemàtica d'aquesta regió, incloent-hi la manera d'ajudar els països vulnerables

Abordar la qüestió de la seguretat alimentària serà un repte important (la producció d'aliments en països com el Níger i el Txad ha disminuït en un 40% en els darrers cinc anys), sobretot perquè l'escassetat d'aliments anirà en augment a causa de la guerra d'Ucraïna. Una prova de la inestabilitat política cada vegada més important és l'increment del nombre de cops militars en els últims anys.

La migració s'hauria de considerar un problema polític més que de seguretat

La força dels grups gihadistes al Magrib i al Sahel representa una amenaça indirecta per a Europa a causa de la difusió de la seva ideologia entre les comunitats d'immigrants. Avui dia, les polítiques europees a la regió no han abordat les causes profundes dels problemes de seguretat, com la pobresa, la mala governança i el canvi climàtic. Per fer front a aquests reptes regionals serà essencial comptar amb un enfocament coordinat per al Sahel, en què participin l'OTAN, la UE i les parts interessades locals, una inversió més gran en supervisió i anàlisi, el desplegament de més mitjans navals i la revitalització de programes de desenvolupament de capacitats que fins ara han donat un rendiment escàs. A causa de les diferents competències de la UE i l'OTAN, es va proposar que el nou Concepte Estratègic de l'OTAN inclogués un repartiment de tasques adequat, en què la UE se centraria en el sud i l'OTAN, en l'est.

El seminari va ser clausurat pel director de l'IBEI, Jacint Jordana, i Álvaro Iranzo (ambaixador en Missió Especial per a la Cimera de l'OTAN, Ministeri d'Afers Exteriors d'Espanya), que van subratllar la importància de mantenir el diàleg entre els responsables governamentals, els acadèmics i el públic en general sobre les qüestions de seguretat internacional.

Amb la col·laboració de:

Publica: Institut Barcelona d'Estudis Internacionals (IBEI)
Ramon Trias Fargas, 25-27
08005 Barcelona (Spain)
+34 93 542 30 30
ibei@ibei.org
www.ibei.org

Barcelona, Juny 2022

© Institut Barcelona d'Estudis Internacionals (IBEI)

Dossier resum redactat per Humaira Anjum, Leo Harris, Leo Houtman i Jeffrey Michaels